

NORGES HØYESTERETT

Den 29. januar 2016 ble det av Høyesteretts ankeutvalg bestående av dommerne Utgård, Kallerud og Arntzen i

HR-2016-00231-U, (sak nr. 2015/2347), straffesak, anke over dom:

A (advokat Marie Sølverud)

mot

Den offentlige påtalemyndighet

avsagt slik

B E S L U T N I N G :

- (1) Saken gjelder anke over domfellelse for to voldtekter av ektefelle og grov familievold mot ektefelle og tre felles barn.
- (2) A, født 00.--- 1963, ble 24. juli 2014 satt under tiltale for overtredelser av straffeloven 1902 § 192 første ledd bokstav a, jf. annet ledd bokstav a, som gjelder voldtekt til samleie (post I), og straffeloven 1902 § 219 andre ledd jf. første ledd, som retter seg mot vold og andre former for mishandling av familiemedlemmer (post II og III).
- (3) Drammen tingrett avsa 4. februar 2015 dom med slik domsslutning vedrørende straffekravet:
 - "1. A, født 00.00.1963, frifinnes for tiltalens post I og kravet om saksomkostninger.
 2. A, født 00.00.1963, dømmes for overtredelse av: straffeloven § 219 første straffalternativ, slik den lød før lovendring av 21. desember 2005 nr. 131, og § 219 annet ledd jf. første ledd slik den nå lyder etter samme lovendring, jf. straffeloven § 62 første ledd, til en straff av fengsel i 3 – tre – år og 6 – seks – måneder. Varetekt kommer til fradrag med 2 – to – dager."
- (4) Domfelte ble i tillegg idømt oppreisningsansvar til de fire fornærmede på mellom 125 000 og 80 000 kroner.
- (5) A anket domfellelsen for familievold og de sivile kravene. Påtalemyndigheten anket frifinnelsen for voldtektene.

- (6) Borgarting lagmannsrett avsa 23. november 2015 dom med slik domsslutning vedrørende straffekravet:
- "1. A, født 00.--- 1963, dømmes for overtredelser av straffeloven 1902 § 192 første ledd bokstav a, jf. annet ledd bokstav a, straffeloven 1902 § 219 første straffalternativ slik den lød før 1. januar 2006 og § 219 annet ledd, jf. første ledd slik den lød etter 1. januar 2006 og straffeloven 1902 § 219 første straffalternativ slik den lød før 1. januar 2006 og § 219 første ledd slik den lød etter 1. januar 2006 til en straff av fengsel i 6 – seks – år.**
- Til fradrag i straffen kommer 2 – to – dager for utholdt frihetsberøvelse."**
- (7) Domfelte ble dessuten idømt oppreisningsansvar på 270 000 kroner til ektefellen, og på 100 000 kroner til hvert av barna.
- (8) A har anket til Høyesterett. Anken gjelder lagmannsrettens saksbehandling, lovanvendelse og straffutmåling. Det anføres at lagmannsrettens domsgrunner er mangelfulle og at saken ikke var tilstrekkelig opplyst ved pådømmelsen. Det hevdes også å foreligge et åpenbart misforhold mellom handlingene og straffen, jf. straffeprosessloven § 344.
- (9) A har nedlagt slik påstand:
- 1. Dom i Borgarting lagmannsrett oppheves og henvises til ny behandling.**
2. A anses på mildeste måte."
- (10) *Påtalemyndigheten* mener lagmannsrettens dom ikke er beheftet med feil og har påstått anken nektet fremmet.
- (11) *Høyesteretts ankeutvalg* bemerker at tiltaltes anke ikke kan fremmes uten samtykke av Høyesteretts ankeutvalg, jf. straffeprosessloven § 323 første ledd første punktum. Anken over forhold han ble frifunnet for i tingretten, men domfelt for i lagmannsretten, kan bare nektes fremmet dersom ankeutvalget finner det klart at anken ikke kan føre frem, jf. § 323 første ledd tredje punktum. Anken over domfellelsen for de to voldtektene og over straffutmålingen omfattes av dette.
- (12) Anken over saksbehandlingen er særlig rettet mot lagmannsrettens begrunnelse i tilknytning til domfellelsen for voldtekt. Det anføres at domsgrunnene ikke er tilstrekkelige til å etterprøve domfellelsen og kontrollere at den bygger på en riktig lovforståelse.
- (13) Kravene til begrunnelse er omtalt i kjennelsen inntatt i Rt. 2015 side 669 avsnitt 20, og oppsummeres der "som et krav om at begrunnelsen skal sikre en reell og samvittighetsfull vurdering, etterprøvbarhet og en effektiv rett til overprøving". Lovanvendelsen må begrunnes særskilt der det ikke fremstår som klart at handlingen som er beskrevet, faller inn under lovbestemmelsen. I lagrettesaker følger det av dommen inntatt i Rt. 2011 side 172 avsnitt 30 at det bare unntaksvis er nødvendig at fagdommerne begrunner avgjørelsen av skyldspørsmålet særskilt. Spørsmålene til lagretten sammenholdt med lagmannsrettens etterfølgende faktumbeskrivelse under straffutmålingen vil som regel danne tilstrekkelig grunnlag for å prøve lagmannsrettens lovanvendelse, jf. avsnitt 34.
- (14) Spørsmålet til lagretten om voldtektene er i liten grad konkretisert, men faktum er nærmere beskrevet slik i dommen:

"Fornærmede har forklart at hun jevnlig ble utsatt for seksuelle krenkelser. Dels skjedde dette ved at tiltalte i beruset tilstand tvang henne til å ha samleie på tross av at hun motsatte seg å ha sex, gråt og ba tiltalte om å slutte. Tiltalte truet henne og brukte fysisk makt, herunder dyttet og dro henne i sengen og deretter holdt armene hennes nede. Etter hvert ga hun opp å gjøre fysisk motstand. Fornærmede anmeldte ved et par anledninger tiltalte for voldtekt, men trakk anmeldelsene etter kort tid og nektet å forklare seg nærmere til politiet.

På bakgrunn av de strenge beviskravene, som også gjelder sentrale spørsmål under straffutmålingen, finner lagmannsretten det bevist at tiltalte er skyldig i forsettlig voldtekt ved to anledninger.

På et tidspunkt mens tiltaltes søster var på besøk fra X-land i oktober 2006, ville tiltalte ha sex. Fornærmede nektet dette. Etter at tiltalte hadde drukket flere glass alkohol, ble han aggressiv, slo fornærmede og tvang seg til et samleie. Så fort fornærmede fikk muligheten, rømte hun hjemmefra og tok med seg B. Hun fikk hjelp til å komme til Betsy krisesenter. Dagen etter forlot hun krisesenteret og ønsket ikke å anmelde tiltalte. Årsaken var at de to andre barna var igjen hjemme, og at hun fryktet at hun ville bli sendt til Y-land dersom hun gikk fra tiltalte.

I tillegg til de generelle bevisvurderingene som er gjengitt ovenfor, har lagmannsretten særlig lagt vekt på fornærmedes forklaring, som på de vesentlige punkter svarer til det hun forklarte på krisesenteret, og rapporten som daværende daglig leder for krisesenteret, Janne Grethe Opdal, redegjorde for i sin vitneforklaring. Alvoret i situasjonen underbygges av at sønnen bare var i nattøyet, og ikke minst av at fornærmede måtte etterlate de to minste barna hjemme.

Et liknende overgrep skjedde på bopel 6. februar 2007 da tiltalte tvang seg til samleie blant annet ved bruk av trusler. Ved denne bevisvurderingen har lagmannsretten i tillegg til det generelle bevisbildet og forklaringen til fornærmede også lagt vekt på opplysningene som fremkom ved sporsikringsundersøkelse 13. februar 2007 ved Voldtektsmottaket, Legevakta i Drammen."

- (15) Selv om samleiene ikke er mer inngående beskrevet, er begrunnelsen tilstrekkelig til at domfellelsen for voldtektene kan etterprøves, og at lagmannsrettens lovanvendelse kan overprøves. Lagmannsretten redegjør for hvilke bevis den har vektlagt, og utvalget legger ellers til grunn at det avgjørende har vært en samlet vurdering der troverdigheten av forklaringene har stått sentralt. Det er ingen feil at det ikke er redegjort nærmere for dette. Den konkrete bevisvurderingen kan ankeutvalget ikke prøve.
- (16) Det er ikke tvilsomt at handlingene slik de er beskrevet av lagmannsretten, faller inn under straffeloven § 192 første ledd bokstav a, jf. annet ledd bokstav a.
- (17) A har videre anført at lagmannsretten ikke hadde et forsvarlig faktisk avgjørelsesgrunnlag. Det gjøres gjeldende at retten hadde en selvstendig plikt til å innhente opplysninger om ektefellens psykiske helsetilstand og om hans egen bakgrunnshistorie, jf. straffeprosessloven § 294.
- (18) Ankeutvalget viser til at rettens plikter etter § 294 må vurderes på bakgrunn av sakens konkrete omstendigheter, jf. Rt. 2008 side 605 avsnitt 14 og Rt. 2013 side 905 avsnitt 40. Ved overprøving av lagmannsrettens vurdering av behovet for ytterligere bevisførsel bør det utvises tilbakeholdenhet "særlig der spørsmålet må avgjøres ut fra en samlet avveining av det totale, og ofte sammensatte, bevisbildet for lagmannsretten", jf. Rt. 2008 side 1350 avsnitt 16.
- (19) Ankeutvalget kan ikke se at det utgjorde en saksbehandlingsfeil å ikke innhente ytterligere bevis. Ektefellens helsetilstand var forsvarlig belyst gjennom vitnemål fra hennes psykiater og gjennom skriftlig dokumentasjon.

- (20) Ankeutvalget finner på denne bakgrunn at anken over lagmannsrettens saksbehandling og lovanvendelse klart ikke kan føre frem.
- (21) Når det gjelder anken over domfellelsen for postene II og III i tiltalen, tilsier verken avgjørelsens betydning utenfor den foreliggende sak eller andre grunner at anken fremmes.
- (22) A har subsidiært anket over straffutmålingen og anført at straffen er blitt for streng, særlig sett hen til straffutmålingen i Rt. 2010 side 129 og Rt. 2012 side 186, som begge gjaldt mer alvorlige forhold.
- (23) Domfellelsen i saken her gjelder to voldtekter til samleie overfor ektefellen, én begått i 2006 og én i 2007, jf. straffeloven § 192 første ledd bokstav a, jf. annet ledd bokstav a. Den gjelder videre langvarig og omfattende mishandling av ektefellen i perioden fra 2000 til 1. januar 2006, jf. straffeloven § 219, og grov mishandling fra dette tidspunktet til og med 15. november 2013, jf. straffeloven § 219 annet ledd, jf. første ledd. Domfellelsen gjelder endelig mishandling av de tre barna, som er født i henholdsvis --- og --- 2000 og i --- 2005, fra de var små og frem til 14. november 2013, jf. straffeloven § 219 første ledd.
- (24) Lagmannsretten har tatt utgangspunkt i et straffenivå på rundt tre års fengsel for voldtektene og noe over fire år for familievolden. Samlet ble straffen utmålt til seks års fengsel.
- (25) Begge voldtektene ble begått før straffskjerpelsen ved lov av 25. juni 2010 nr. 46. Straffenivået for voldtekt til samleie forut for denne straffskjerpelsen var normalt fengsel i to år og åtte-ni måneder, jf. Rt. 2015 side 669 avsnitt 36. Ut fra dette mener ankeutvalget at lagmannsrettens utgangspunkt på tre års fengsel for de to voldtektene ikke er for strengt.
- (26) Overtredelsene av straffeloven § 219 skjedde i tidsrommet 2000 til 2013, det vil si både før og etter straffskjerpelsen av 2010, som også gjaldt familievold. I Rt. 2011 side 1412 uttalte Høyesterett at en straff av fengsel i opp mot to og et halvt år var passende for et tilfelle der tiltalte over en periode på to og et halvt år hadde mishandlet sin samboer. Mishandlingen, som dels ble beskrevet som alvorlig, hadde funnet sted både før og etter straffskjerpelsen i 2010. Den samlede straffen for familievolden og én overtredelse av § 192 første ledd bokstav a ble satt til fire års fengsel. Rt. 2015 side 669 gjaldt grov mishandling av samboer og to barn i perioden 2007 til 2014. Lagmannsretten hadde uttalt at mishandlingen isolert sett tilsa fengsel et sted mellom 3 ½ og 4 år, noe Høyesterett ikke hadde innvendinger mot, jf. avsnitt 34 og avsnitt 38. Når det ses hen til at saken her gjelder mishandling av ektefelle og tre barn over en lengere periode, må utgangspunktet kunne settes til "noe over fire år" slik lagmannsretten gjorde.
- (27) Ankeutvalget kan på denne bakgrunn ikke se at det er noe åpenbart misforhold mellom de straffbare handlingene og den samlede straff på fengsel i seks år, jf. straffeprosessloven § 344, og finner det klart at anken over straffutmålingen ikke vil kunne føre frem.
- (28) Det gis etter dette ikke samtykke til å fremme noen del av anken over straffekravet.
- (29) Beslutningen er enstemmig.

SLUTNING:

Anken over straffekravet tillates ikke fremmet.

Knut H. Kallerud
(sign.)

Karl Arne Utgård
(sign.)

Wenche Elizabeth Arntzen
(sign.)

Riktig utskrift: